

Estep

EUROPOS ŽEMĖS ŪKIO FONDAS KAIMO PLĖTRAI:
EUROPA INVESTUOJA Į KAIMO VIETOVES

LIETUVOS RESPUBLIKOS
ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJA

Konsultavimo ir rekomendacijų parengimo paslaugos, skirtos administruoti Europos žemės ūkio fondą kaimo plėtrai

Finansinių priemonių įgyvendinimo pagal Lietuvos kaimo plėtros 2014– 2020 m. programą ex ante vertinimo atnaujinimas

2020 m. liepa (patikslinta 2020 m. spalio 21 d.)

Paslaugos teikiamos pagal 2018 m. gruodžio 19 d. paslaugų sutartį Nr. 8P-18-239, sudarytą tarp Žemės ūkio ministerijos ir ūkio subjektų grupės UAB „Ernst & Young Baltic“ ir UAB „ESTEP Vilnius“

TURINYS

Santrumpos	3
1. UŽDUOTIES TIKSLAS	4
2. EX ANTE ATNAUJINIMAS	5
2.1. Aktualių ex ante vertinimų išvados dėl rinkos trūkumų	7
2.2. Finansavimo paklausos ir pasiūlos pokyčiai, atsižvelgiant į Covid-19 pasekmes ekonomikai	9
2.3. Aktualios patirties apžvalga	12
2.4. Siūloma investavimo strategija.....	12
2.4.1. <i>Rekomendacijos dėl naujos finansinės priemonės kūrimo</i>	12
2.4.2. <i>Pagrindinės finansinės priemonės sąlygos</i>	18
2.4.3. <i>Finansinės priemonės įgyvendinimo nuostatos</i>	22
2.4.4. <i>Laukiami finansinės priemonės įgyvendinimo rezultatai</i>	25
2.5. Rekomendacijos dėl ex ante vertinimo atnaujinimo	26

SANTRUMPOS

BSE	-	Bendras subsidijos ekvivalentas
CRII / CRII plus	-	Atsako į koronavirusą investicijų iniciatyva (angl. Coronavirus Response Investment Initiative / Coronavirus Response Investment Initiative Plus)
EK	-	Europos Komisija
ESIF	-	Europos struktūriniai ir investicijų fondai
ES	-	Europos Sąjunga
EŽŪFKP	-	Europos žemės ūkio fondas kaimo plėtrai
FF	-	Fondų fondas
FP	-	Finansinė priemonė
Finansavimo sutartis	-	Trišalė tarp Žemės ūkio ministerijos, Nacionalinės mokėjimų agentūros ir fondų fondo valdytojo sudaryta sutartis dėl fondų fondo steigimo ir valdymo
FT	-	Finansų tarpininkas – juridinis asmuo, atrinktas konkrečiai finansinei priemonei įgyvendinti
<i>Ex ante</i> vertinimas	-	Finansinių priemonių įgyvendinimo pagal 2014–2020 m. KPP ex-ante vertinimas, atliktas 2015 m.
Komunikatas	-	2020 m. kovo 19 d. Europos Komisijos komunikatas dėl Laikinosios valstybės pagalbos priemonių, skirtų ekonomikai remti reaguojant į dabartinį COVID-19 protrūkį, sistemos
KPP	-	Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 m. programa
Laikinoji sistema	-	Europos Komisijos patvirtinta laikinoji valstybės pagalbos priemonių, skirtų ekonomikai remti reaguojant į dabartinį COVID-19 protrūkį, sistema
LB	-	Lietuvos bankas
Ministerija	-	Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija
NMA	-	Nacionalinė mokėjimo agentūra prie Žemės ūkio ministerijos
Pirminė gamyba	-	Žemės ūkio produktų gamyba, įskaitant ir auginimą, derliaus nuėmimą, melžimą, gyvūnų veisimą
Paskola	-	Lengvatinė paskola pagal finansinę priemonę
Paslaugų sutartis	-	Fondų fondo valdytojo ir finansų tarpininko pasirašyta paslaugų sutartis dėl paskolų pagal finansinę priemonę teikimo galutiniam naudotojams
UAB	-	Uždaroji akcinė bendrovė
ŪADT	-	Ūkių apskaitos duomenų tinklas
VED	-	Valdos ekonominis dydis, skaičiuojamas pagal Produkcijos standartinę vertę išreikšto žemės ūkio valdos ekonominio dydžio apskaičiavimo tvarkos aprašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2014 m. birželio 23 d. įsakymu Nr. 3D-382 „Dėl Produkcijos standartinę vertę išreikšto žemės ūkio valdos ekonominio dydžio apskaičiavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.
Žemės ūkio veikla užsiimantis subjektas	-	Žemės ūkio veikla arba žemės ūkio ir alternatyviaja veikla užsiimantis fizinis ar juridinis asmuo arba fizinių ar juridinių asmenų grupė, taip pat Lietuvoje registruotas užsienio juridinio asmens filialas, kurių žemės ūkio valda yra įregistruota Lietuvos Respublikos žemės ūkio ir kaimo verslo registre
ŽŪM	-	Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija
ŽŪPGF	-	UAB Žemės ūkio paskolų garantijų fondas

1. UŽDUOTIES TIKSLAS

Užduoties tikslas – suteikti konsultavimo paslaugas dėl finansinių priemonių (toliau – FP), skirtų žemės ūkio veiklą vykdančioms subjektams, įtraukimo į Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programą (toliau – KPP), kovojant su Covid-19 pandemijos sukeltomis pasekmėmis.

Atliekant užduotį atliktas Finansinių priemonių įgyvendinimo pagal 2014–2020 m. KPP ex ante vertinimo atnaujinimas. Finansinių priemonių ex ante vertinimo atnaujinimas atliktas vadovaujantis R 1303/2013 25a(10) str. išimtimi ir Europos Komisijos rekomendacijomis bei paaiškinimais.

2. EX ANTE ATNAUJINIMAS

Siekiant veiksmingai reaguoti į COVID-19 protrūkį, Europos Komisija pasiūlė¹ galimybes greitai koreguoti finansines priemones ir supaprastino Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1303/2013 37 straipsnio 2 dalyje nustatytus reikalavimus dėl FP ex ante vertinimo. Komisijos pateiktuose išaiškinimuose² pažymima, kad, jei reaguojant į COVID-19 sukeltas neigiamas pasekmes ekonomikai, nacionalinės institucijos nusprendžia sukurti naują finansinę priemonę, tuomet turi būti parengtas trumpas tokio poreikio pagrindimas, pagrindinį dėmesį skiriant investavimo strategijai. 1 lentelėje nurodyti Komisijos pasiūlyti ex ante vertinimo supaprastinimai ir šios ataskaitos skyriai, kuriuose pateikiama reikalaujama informacija.

1 lentelė. Ex ante vertinimo atnaujinimas, atsižvelgiant į poreikį kurti naują FP, reaguojant į COVID-19 sukeltas neigiamas pasekmes ekonomikai

Ex ante vertinimo turinys pagal Reglamento Nr. 1303/2013 37 straipsnio 2 dalį	Europos Komisijos pasiūlyti supaprastinimai	Ataskaitos skyrius, kuriame pateikiama reikalaujama informacija
a) Rinkos trūkumų, beveik optimalių investavimo situacijų analizę ir investicijų poreikių, atitinkamoms politikos sritims ir teminiams tikslams ar investavimo prioritetams, siekiant prisidėti prie konkrečių prioriteto tikslų įgyvendinimo, kurie finansuoti naudojami finansines priemones, analizę. Ta analizė grindžiama turima gerosios patirties metodika	Pakanka paminėti Komisijos komunikatą „Koordinuotas ekonominis atsakas į COVID-19 protrūkį“, COM (2020) 112 galutinis.	2.1. „Aktualių ex ante vertinimų išvados dėl rinkos trūkumų“ 2.2. „Finansavimo paklausos ir pasiūlos pokyčiai, atsižvelgiant į Covid-19 pasekmes ekonomikai“
b) finansinių priemonių, kurios, kaip manoma, turi būti remiamos iš ESI fondų, pridėtinės vertės suderinamumo su kitomis viešosios intervencinės veiklos formomis, kurios skirtos tai pačiai rinkai, vertinimą galimo valstybės pagalbos buvimo, numatomos intervencinės veiklos proporcingumo ir priemonių, skirtų mažinti rinkos iškraipymą vertinimą	Pakanka paminėti Komisijos komunikatą „Koordinuotas ekonominis atsakas į COVID-19 protrūkį“, COM (2020) 112 galutinis.	2.2. „Finansavimo paklausos ir pasiūlos pokyčiai, atsižvelgiant į Covid-19 pasekmes ekonomikai“
c) papildomų viešųjų ir privačiųjų lėšų, kurias finansinė priemonė galėtų pritraukti iki galutinio naudos gavėjo lygmens (tikėtinas svarto padarinys) apskaičiavimą, įskaitant, kai tinkama, paskatinamojo atlygio poreikio ir masto, siekiant iš privatačiojo sektoriaus investuotojų	Atsižvelgiant į dabartinę nuolat kintančią situaciją ir neaiškia bendrą ekonominę perspektyvą, tikslų įverčių atlikti neįmanoma. Šis elementas nėra privalomas ir galėtų būti vėliau atnaujintas atsižvelgiant į rinkos pokyčius.	2.2.3 „Finansinės priemonės įgyvendinimo nuostatos“ ir 2.2.4 „Laukiami finansinės priemonės įgyvendinimo rezultatai“

¹ 2020 m. balandžio 2 d. Komisijos pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos Reglamento kuriuo dėl konkrečių priemonių, kuriomis sudaromos išskirtinės lanksčios sąlygos naudoti Europos struktūrinių ir investicijų fondų lėšas reaguojant į COVID-19 protrūkį, iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 1303/2013 ir Reglamentas (ES) Nr. 1301/2013; COM(2020) 138 final

² CRII Q&A platform: Questions to EC-CORONA-RESPONSE-INVESTMENT-SECRETARIAT@ec.europa.eu

Ex ante vertinimo turinys pagal Reglamento Nr. 1303/2013 37 straipsnio 2 dalį	Europos Komisijos pasiūlyti supaprastinimai	Ataskaitos skyrius, kuriame pateikiama reikalaujama informacija
pritraukti atitinkamai papildomų lėšų, vertinimą ir (arba) mechanizmų, tokių kaip konkursinis arba deramai nepriklausomas įvertinimas, kurie bus naudojami tokio paskatinamojo atlygio poreikiui ir mastui nustatyti, aprašymą		
d) patirties, įgytos praeityje valstybei narei įgyvendinant panašias priemones ir atliekant ex ante vertinimus, įvertinimą ir, kaip tokia patirtis bus pritaikyta ateityje	Pakanka remtis išskirtiniu dabartinės krizės pobūdžiu, nes įgytą patirtis gali būti nepritaikoma	2.3 „Aktualios patirties apžvalga“ – 2008-2009 m. ekonominės - finansinės krizės metu per finansines priemones žemės ūkiui buvo sprendžiamas finansavimo pasiūlos rinkoje trūkumas.
e) siūlomą investavimo strategiją, įskaitant įgyvendinimo sąlygų, kaip apibrėžta 38 straipsnyje, galimybių nagrinėjimą, siūlytinius finansinius produktus, tikslinius galutinius naudos gavėjus ir numatomą derinį su parama subsidijomis, kai taikoma	Tai turėtų būti analizės dėmesys ir galėtų būti parengtas kartu su FP įgyvendinančia įstaiga arba kita atsakinga viešąja įstaiga. Atsižvelgiant į situacijos neapibrėžtumą, turėtų būti vengiama nereikalingų detalių, nes investavimo strategija gali būti atnaujinta vėliau, nekeičiant ex ante įvertinimo.	2.4 „Siūloma investavimo strategija“
f) laukiamų rezultatų aprašymą ir informaciją apie tai, kaip pasitelkiant atitinkamą finansinę priemonę tikimasi prisidėti įgyvendinant konkrečius susijusio prioriteto tikslus, įskaitant to indėlio rodiklius;	Pakanka nurodyti, kad reaguojant į ekonominę krizę tikimasi užtikrinti pakankamą MVI likvidumą. Kaip stebėsenos rodiklį reikėtų nurodyti planuojamą paremti naudos gavėjų skaičių.	2.4.4 „Laukiami finansinės priemonės įgyvendinimo rezultatai“
g) nuostatas, kuriomis leidžiama ex ante vertinimą peržiūrėti ir prireikus atnaujinti bet kurios finansinės priemonės, kuri įgyvendinama remiantis tokiu vertinimu, įgyvendinimo metu, jeigu įgyvendinimo etapu vadovaujančioji institucija mano, kad ex ante vertinimas nebegali tiksliai atspindėti įgyvendinimo metu esančių rinkos sąlygų	Paliūkama apsispręsti vadovaujančioms institucijoms. Atsižvelgiant į dinamiškai besikeičiančią situaciją, neturėtų būti įtraukta per daug detalių.	2.4.5. „Rekomendacijos dėl ex ante vertinimo atnaujinimo“

Šaltinis: CRII Q&A platform.

2.1. AKTUALIŲ EX ANTE VERTINIMŲ IŠVADOS DĖL RINKOS TRŪKUMŲ

2015 m. parengtoje *Finansinių priemonių įgyvendinimo pagal 2014–2020 m. KPP ex ante vertinimo ataskaitoje*³ buvo pateiktos šios išvados ir rekomendacijos:

- Nustatytas žemės ūkio veiklą vykdančioms ūkio subjektams ir jų inicijuojamiems projektams finansavimo rinkos sąlygomis nepakankamumas, **prognozuojant 87-145 mln. EUR investavimo trūkumą investiciniams projektams žemės ūkio sektoriuje 2015-2020 m. laikotarpiu;**
- **Rekomenduota 65,2 mln. Eur EŽŪFKP lėšų skirti lengvatinių paskolų forma pagal keturias investicines 2014–2020 m. KPP priemones:** 4.1. Parama investicijoms į žemės ūkio valdas, 4.2 Parama investicijoms į žemės ūkio produktų perdirbimą, rinkodarą ir (arba) plėtrą, 6.4.1 Parama investicijoms, skirtoms ekonominės veiklos kūrimui ir plėtrai ir 8.6 Investicijos į miškininkystės technologijas. Siūlyta paskolų paskirtis – investicijos ir apyvartinis kapitalas, iš jų ≤ 30 proc. apyvartiniam kapitalui;
- Potencialūs svarstomų kurti FP paramos gavėjai – žemės ūkio veikla užsiimančios įmonės, miškininkystėje užsiimančias asmenys ir įmonės, žemės ūkio produktų perdirbėjai/ maisto pramonės įmonės, įmonės ar asmenys, kaimo vietovėse vykdančios žemės ūkio veiklą;
- Rekomenduota paskolinę finansinę priemonę įgyvendinti kartu su ne mažesniu kaip 25 proc. finansinių tarpininkų prisidėjimu;
- Atsižvelgiant į 2007–2013 m. KPP lėšomis įsteigto Paskolų fondo patirtį rekomenduota taikyti panašų valdymo modelį ir šiame programiniame laikotarpyje;
- Ex-ante vertinimo ataskaitos 8 dalyje, skirtoje rekomendacijoms dėl vertinimo atnaujinimo, išvalgiai buvo nurodyta, kad finansavimo laikotarpis, kuriam planuojamos KPP investicijos, yra gana ilgas, o rinkos sąlygos ir finansavimo tendencijos nuolat kinta. Dėl šių priežasčių sudėtinga suplanuoti universalias FP, kurios būtų tinkamos ir paklausios visam finansavimo laikotarpiui. FP įgyvendinimo poreikį ir sėkmę gali įtakoti ekonominė / finansinė situacija pasaulyje ar ES mastu, ekonominė situacija šalyje arba tam tikrame ūkio sektoriuje, pasikeitimai paklausos pusėje, pasikeitimai pasiūlos pusėje, teisinio reglamentavimo pokyčiai ir pan.

2019 m. sausio mėnesį teikiant *Rekomendacijas dėl reikalingų KPP keitimų, siekiant pradėti įgyvendinti EŽŪFKP finansines priemones pagal KPP veiklos sritį 4.1 „Parama investicijoms į žemės ūkio valdas“*⁴, buvo pasiūlyta:

- Atsižvelgiant į rinkos poreikius ir finansavimo rinkoje sunkumus, su kuriais susiduria žemės ūkio sektoriaus verslo subjektai, ypač smulkieji, **sukurti finansinę priemonę, skirtą apyvartinių lėšų finansavimui.** Šiai FP skirti iki 10 mln. EŽŪFKP lėšų.

2020 m. kovą-balandį buvo atliktas *Finansinių priemonių poreikio ir panaudojimo galimybių žemės ūkio veiklą vykdančioms subjektams, nukentėjusiems nuo nepalankių klimatinė reiškinių, išankstinis poreikio vertinimas*⁵. Šio vertinimu metu buvo atlikta žemės ūkio veikla užsiimančių subjektų išorinio

³ ESTEP. Rekomendacijos dėl finansinių priemonių įgyvendinimo pagal Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 m. programą (2014-2020 m. KPP), pagrįstos finansinių priemonių ex-ante vertinimu, 2015 m. kovas.

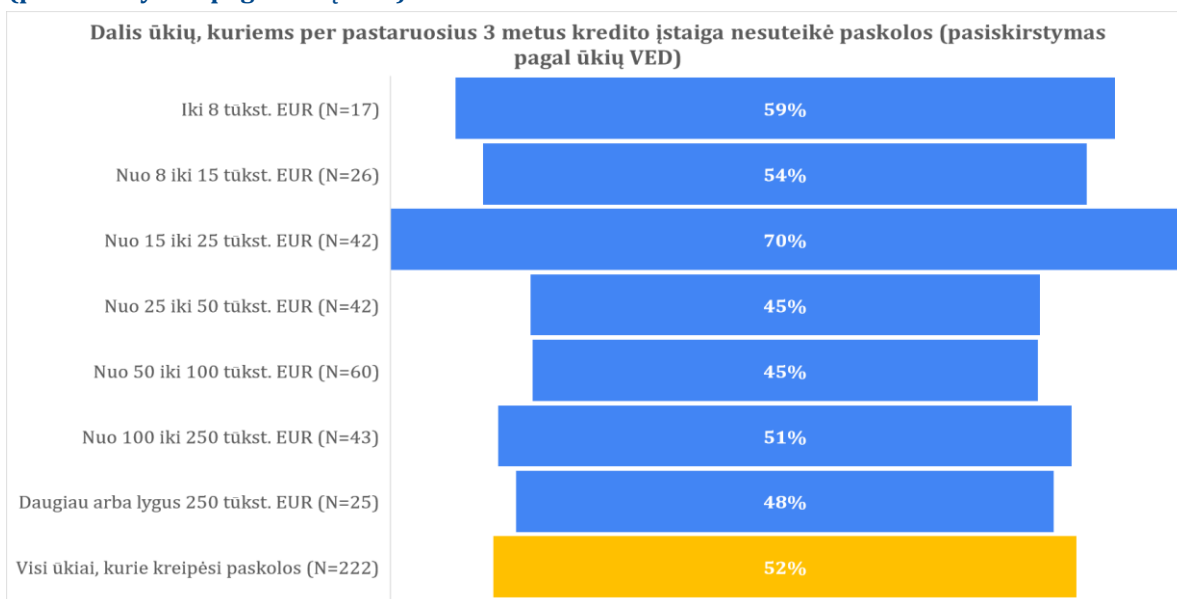
⁴ ESTEP. Rekomendacijos dėl FP taikymo galimybių (2019 m. balandžio 5 d. Užduoties Nr. 1 „Finansinių priemonių administravimas“ įvykdymo ataskaita).

⁵ ESTEP. Finansinių priemonių poreikio ir panaudojimo galimybių žemės ūkio veiklą vykdančioms subjektams, nukentėjusiems nuo nepalankių klimatinė reiškinių, išankstinis poreikio vertinimas, 2020 m. balandis.

finansavimo paklausos ir pasiūlos analizė, kuriai pirminiai duomenys buvo surinkti naudojant apklausos ir interviu metodus. Siekiant surinkti informaciją apie žemės ūkio veikla užsiimančių ūkio subjektų finansavimo poreikius ir skolinimosi rinkoje patirtis per pastaruosius tris metus buvo atlikta reprezentatyvi⁶ žemės ūkio veikla užsiimančių subjektų apklausa (N=324), o vertinant išorinio finansavimo pasiūlą buvo vykdomi interviu su ŽŪPGF bei finansų tarpininkų, turinčių patirties įgyvendinant finansines priemones žemės ūkio sektoriuje (Luminor, Šiaulių, Medicinos bankų, Lietuvos centrinės kreditų unijos bei Kreda), atstovais. Išankstiniame vertinime buvo pateiktos šios svarbios išvados dėl finansavimo rinkoje poreikio ir trūkumų:

- **Nustatyta didelė paklausa išoriniam finansavimui** – 69 proc. apklausoje dalyvavusių respondentų per pastaruosius 3 metus kreipėsi į finansų tarpininkus dėl paskolos suteikimo;
- **Patvirtintas finansavimo rinkos sąlygomis trūkumas** – paskola nebuvo suteikta kas antram į kredito įstaigą besikreipusiam ūkininkui (žr. 1 pav.). Apklausos rezultatai parodė, kad smulkiems ūkiams, kurių ūkio VED yra iki 25 tūkst., paskolą gauti yra sudėtingiau. Vertinant pagal paskolos paskirtį, kredito įstaigos finansavimą dažniau patvirtino investiciniams projektams nei apyvartiniam kapitalui: remiantis apklausos duomenimis, finansavimą gavo 56 proc., besikreipę vidutinės trukmės (iki 5 metų) paskolos investicijoms; 55 proc., besikreipę dėl žemės ūkio įrenginių ir mašinų išperkamosios nuomos; 33 proc., besikreipę dėl kredito (kredito linijos, overdrafto ar kreditinės kortelės) apyvartinėms lėšoms;

1 pav. Dalis ūkių, kuriems per pastaruosius tris metus kredito įstaiga nesuteikė paskolos (pasiskirstymas pagal ūkių VED)

Šaltinis: ESTEP. Žemės ūkio veiklą vykdančių subjektų, pastaraisiais metais nukentėjusių nuo nepalankių klimatinių reiškinių, apklausa. 2020 m. kovas.

- Vertinimo metu atlikti interviu su finansų tarpininkų atstovais leido nustatyti pagrindines priežastis, dėl kurių dažniausiai yra nesuteikiama paskola: 1) ūkininkas turi per didelius įsipareigojimus ir negeneruoja pakankamo pinigų srauto įsipareigojimams aptarnauti; 2) turi

⁶ Apklausoje dalyvavo 324 žemės ūkio veiklą vykdančiosios subjektai, todėl atsižvelgiant į bendrą ūkių skaičių Lietuvoje (150,3 tūkst.) apklausos rezultatai su 5,5 proc. paklaida reprezentuoja visą generalinę aibę.

mokumo problemų (pradelsti atsiskaitymai, bloga kreditavimo istorija, nepagrįstas planuojamas projekto atsipirkimas); 3) neturi tinkamumo užstato;

- **Patvirtinta paklausa lengvatiniams paskoloms:** 1) 93 proc. respondentų nurodė, kad iškilus laikiniams finansiniams sunkumams siektų pasinaudoti lengvatinėmis paskolomis ar investicijoms (28 proc. – būtinai pasinaudotų, o 65 proc. greičiausiai, tačiau galutinis sprendimas priklausytų nuo paskolos sąlygų); 2) vertinant potencialių naudos gavėjų finansavimo poreikius buvo nustatyta, kad šie skiriasi, priklausomai nuo ūkio VED dydžio. Remiantis apklausos duomenimis, ūkiams, kurių VED yra iki 50 000 Eur, aktualiausias produktas būtų mikrokreditas; ūkiams, kurių VED yra nuo 50 000 iki 250 000 Eur – trumpalaikė lengvatinė paskola iki 100 000 Eur, skirta apyvartinėms lėšoms; o stambiausiems ūkiams aktualiausias produktas – ilgalaikė lengvatinė paskola iki 300 000 Eur investicijoms;
- Siekiant mažinti rinkos trūkumus Žemės ūkio ministerijai rekomenduota sukurti skatinamąją finansinę priemonę, kurios tikslas – teikiant mikro-paskolas pagerinti galimybes žemės ūkio sektoriuje veikiantiems ūkio subjektams, nukentėjusiems nuo nepalankių klimatinėlių reiškinių ir patiriančių laikinus veiklos ir (ar) plėtros finansavimo sunkumus, pasiskolinti lėšų investicijoms ir (arba) apyvartiniam kapitalui.

2.2. FINANSAVIMO PAKLAUSOS IR PASIŪLOS POKYČIAI, ATSIŽVELGIANT Į COVID-19 PASEKMES EKONOMIKAI

Dėl neatidėliotinių priemonių, kurių buvo imtasi tiek Lietuvoje, tiek visoje ES, COVID-19 protrūkiui suvaldyti, sumažėjo arba net sustojo daugelio įmonių gamybinė veikla ir (arba) paslaugų teikimas, taip pat labai sutriko paklausa. Jau 2020 m. kovo mėn. tarp įmonių Lietuvoje, taip pat ir iš pirkėjų užsienyje sutriko atsiskaitymai. Įmonės susidūrė su likvidumo problema. Dėl COVID-19 suvaržymų patirtus nuostolius atspindės sumažėjęs įmonių nuosavas kapitalas ir tai neigiamai paveiks jų galimybes gauti paskolas iš finansų įstaigų. Gegužės mėn. paskelbti Lietuvos banko (toliau – LB) duomenys rodo, kad dėl COVID-19 viruso protrūkio sukeltos ekonominės krizės bankai ir kiti finansų tarpininkai, siekdami riboti papildomos rizikos prisiėmimą, ženkliai apribojo verslo kreditavimą. Per pirmąsias 6 karantino savaites verslo paskolų kreditavimo apimtys Lietuvoje sumažėjo 40 proc.⁷ Nors LB pateikiami paskolų pagal ekonomines veiklos rūšis statistikos duomenys⁸ už pirmąjį š. m. ketvirtį dar neatspindi neigiamo COVID-19 poveikio kreditavimui, tačiau lyginant 2019 m. ir 2020 m. pirmųjų **ketvirčių paskolų žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės veiklai** apimtis, matyti **10 proc. paskolų portfelio sumažėjimas**. Per tą patį ataskaitinį laikotarpį bendra paskolų, išduotų šio sektoriaus įmonėms, vertė sumažėjo nuo 300,2 mln. Eur iki 273,2 mln. Eur.

Trumpuoju laikotarpiu COVID-19 krizė verslui, visų pirma, kelia likvidumo problemas, nes kritus apyvartoms ir sutrikus atsiskaitymams su užsakovais trūksta apyvartinio kapitalo trumpalaikiams įsipareigojimams vykdyti. Statistinis rodiklis, parodantis apyvartinio kapitalo poreikį žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės sektoriuje, yra materialinės išlaidos (tarpinis vartojimas), apimančios

⁷ Verslo žinios. V. Vasiliauskas: bankų kreditavimas smuko iki 50%; Publikuota: 2020-05-07

⁸ Lietuvos banko Paskolų rizikos duomenų bazės duomenys. Plačiau: <https://www.lb.lt/lt/paskolos-ne-finansu-bendrovems-pagal-ekonomines-veiklos-rusis>

išlaidas trąšoms, žemės ūkio paslaugoms ir pašarams. 2019 m. šis rodiklis siekė 1 921 mln. Eur⁹, o per mėnesį vidutiniškai sudarė 160 mln. Eur. Lėšų suma, reikalinga trumpalaikio likvidumo poreikiui patenkinti, yra skaičiuojama 6 mėn. laikotarpiui, todėl remiantis istoriniais statistiniais duomenimis bendras apyvartinio kapitalo poreikis žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės sektoriuje būtų apie 960 mln. Eur. Kol kas nėra įvertinta, ar ir kiek mažėja apyvartos apimtys žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės sektoriuje. Europos Komisija¹⁰ ir kredito įstaigų atstovai¹¹ teigia, kad šiam sektoriui neigiamas poveikis bus mažesnis nei kitiems ekonomikos sektoriams. Galima daryti prielaidą, kad dėl COVID-19 neigiamų pasekmių žemės ūkio veikla užsiimančių ūkių subjektų galimybės nuosavomis lėšomis padengti trumpalaikius išsipareigojimus sumažės iki 15 proc. (144 mln. Eur) ir, atitinkamai, bus poreikis šias lėšas pasiskolinti rinkoje. Kaip minėta 2.1. skyriuje, 2020 m. kovą atlikta ūkininkų apklausa rodo, kad sumažėjus pajamoms ir iškilus laikinoms finansinėms problemoms kredito įstaigos paskolą apyvartinėms lėšoms suteikė tik 33 proc. respondentų. Priimant šias prielaidas, galima suskaičiuoti, kad **dėl COVID-19 ekonominės krizės finansavimo apyvartinėms lėšoms trūkumas, kurio nepadengs rinka, žemės ūkio sektoriuje gali siekti iki 47,5 mln. Eur** (skaičiuojant, 144 mln. Eur x 33 proc.).

Neigiamas pasekmes patiria visa ekonomika. LB prognozuoja¹², kad baziniu scenarijumi 2020 m. BVP smuks 11,4 proc. (staigaus nuosmukio ir ilgesnio atsigavimo scenarijus). Prognozuojama, kad Lietuvos ekonomika didžiausią smūgį dėl COVID-19 protrūkio pajus 2020 m. antrąjį ir trečiąjį ketvirčiais. Tačiau, tinkamai suvaldžius viruso plitimą ir įgyvendinus ūkio stabilizavimo priemones, jau kitąmet ekonomika galėtų grįžti į augimo kelią. Siekiant užtikrinti, kad rinkose išliktų pakankamas likvidumas, atlyginta sėkmingai veikusioms įmonėms padaryta žala ir išsaugotas ekonominės veiklos tęstinumas COVID-19 protrūkio metu ir po jo, reikalinga kryptinga viešoji parama tiek visai ekonomikai, tiek atskiriems sektoriams. Komisijos vertinimu¹³, ūkininkavimo ir maisto produktų sektoriuose dėl valstybės narėse taikomų didelių judėjimo apribojimų, taip pat dėl privalomo parduotuvių, lauko prekyviečių, restoranų ir kitų apgyvendinimo ir maitinimo įstaigų uždarymo kyla daug sunkumų. Žemės ūkio sektoriaus ir kaimo bendruomenių patiriamas ekonominis sukrėtimas sukėlė likvidumo ir grynųjų pinigų srautų problemų ūkininkams ir žemės ūkio produktus perdirbančioms mažosioms kaimo įmonėms.

Siekiant suvaldyti neigiamas COVID-19 pasekmes žemės ūkiui turi būti priimti greiti ir konkretūs sprendimai. Europos Komisija ir nacionalinės institucijos teikia svarbias iniciatyvas, skirtas likvidumo ir kreditavimo problemoms spręsti žemės ūkyje. Įgyvendinant Atsako į koronavirusą investicijų iniciatyvą (angl. *Coronavirus Response Investment Initiative* – toliau CRII ir CRII plus) Komisija pasiūlė:

- Laikinąją valstybės pagalbos priemonių, skirtų ekonomikai remti reaguojant į dabartinį COVID-19 protrūkį, sistemą¹⁴ (toliau – Laikinoji sistema), pagal kurios 3.1. punktą įmonei, vykdančiai veiklą pirminės žemės ūkio produktų gamybos srityje, gali būti suteikta iki 100 000

⁹ Statistikos departamento statistikos rodiklių duomenų bazė. Plačiau: <https://osp.stat.gov.lt/informaciniai-pranesimai?articleId=7009847>

¹⁰ Agrifish council meeting, 13 May 2020

¹¹ 2020 m. gegužės 21 d. ŽŪM ir Lietuvos bankų asociacijos pasitarimas dėl FP poreikio žemės ūkio sektoriuje.

¹² Lietuvos bankas. Lietuvos ekonomikos raida ir perspektyvos, 2020 m. kovo 27 d.

¹³ 2020 m. balandžio 30 d. Komisijos pasiūlymas Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas kuriuo dėl konkrečių priemonių išimtinai laikinai EŽŪFKP paramai reaguojant į COVID-19 protrūkį teikti iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 1305/2013; COM (2020) 186 final

¹⁴ 2020 m. kovo 19 d. Komisijos komunikatas C(2020) 1863 „Laikinoji valstybės pagalbos priemonių, skirtų ekonomikai remti reaguojant į dabartinį COVID-19 protrūkį, sistema“, su vėlesniais pakeitimais 2020 m. balandžio 3 d. Komisijos komunikatas C(2020) 2215 ir 2020 m. gegužės 13 d. C (2020) 3156

Eur dydžio pagalba tiesioginių dotacijų, grąžintinų avansų ar mokesčių lengvatų forma. Ši pagalba gali būti papildyta „de minimis“ pagalba, kurios viršutinė riba vienai įmonei yra iki 20 000 Eur. Įmonėms, vykdančioms veiklą žemės ūkio produktų perdirbimo ir rinkodaros srityse, pagal Laikinosios sistemos 3.1. punktą teikiama pagalba gali būti iki 800 000 Eur, jei ji nebus iš dalies ar visiškai perduota pirminiems gamintojams, ir nėra nustatoma remiantis tokių produktų, įsigytų iš pirminių gamintojų arba pateiktų rinkai susijusių įmonių, kaina arba kiekiu. Laikinojoje sistemoje taip pat numatyta pagalba paskolų garantijų ir subsidijuojamų paskolų palūkanų normų formomis. Laikinosios sistemos pasiūlytos išimtyms galioja iki 2020 m. gruodžio 31 d.

- Finansines priemones įgyvendinti tik iš ESIF lėšų, be prisidėjimo nacionalinio biudžeto lėšomis¹⁵;
- Galimybę teikti EŽŪFKP paramą apyvartiniam kapitalui, naudojant finansines priemones. Nukrypstant nuo Reglamento (ES) Nr. 1305/2013, tokia parama gali būti teikiama iš EŽŪFKP pagal KPP priemones, nurodytas Reglamente (ES) Nr. 1305/2013 ir susijusias su finansinių priemonių įgyvendinimu.¹⁶ Tokios, reikalavimus atitinkančios išlaidos, vienai įmonei turi neviršyti 200 000 Eur. Gali būti remiamos bet kokios su apyvartiniu kapitalu susijusios išlaidos: žaliavų pirkimas, gamybos sąnaudos, įskaitant darbo jėgą, mokesčiai, einamosios išlaidos (administravimas, nuoma, komunalinės išlaidos, palūkanos), einamosios skolos¹⁷. Leidžiama nebesieti pagalbos, skiriamos apyvartiniam kapitalui, su investicijomis. Taip pat leidžiama pagalbą suplanuoti priemonių, kurios yra aktualus finansinių priemonių įgyvendinimas, lygiu, tačiau netaikant tų priemonių tinkamumo sąlygų¹⁸.
- Svarstomas pasiūlymas į Kaimo plėtros programas įtraukti naują priemonę „Išimtinė laikina parama ūkininkams ir žemės ūkio produktų perdirbimu, rinkodara ir (arba) plėtojimu užsiimančioms MVĮ, kurias ypač paveikė COVID-19 krizė“, skirtą likvidumo problemoms spręsti, pagal kurią parama teikiama išmokant vienkartinę išmoką iki 2021 m. birželio 30 d., remiantis iki 2020 m. gruodžio 31 d. kompetentingos institucijos patvirtintu paramos prašymu. Pagal valstybės narės nustatytus kriterijus ūkininkams būtų teikiama iki 7 000 Eur vienkartinė išmoka, o MVĮ, užsiimančioms žemės ūkio produktų perdirbimu, rinkodara ir (arba) plėtra – iki 50 000 Eur. Šiai priemonei gali būti nukreipta iki 2 proc. visų valstybei narei skirtų EŽŪFKP lėšų¹⁹.

Siekiant sušvelninti ekonomikos nuosmukį ir atsižvelgiant į susidariusią situaciją rinkoje dėl COVID-19, Lietuvos Respublikos Vyriausybė parengė ir 2020 m. kovo 19 d. Lietuvos Respublikos Seimas ypatingos skubos tvarka patvirtinto koronaviruso krizės apimtos ekonomikos skatinimo ir paramos verslui paketa, kurio bendra vertė – 2,5 mlrd. EUR (tarp jų 500 mln. Eur verslo likvidumui išsaugoti bei 1 mlrd. Eur ekonomikos skatinimui). Ekonomikos skatinimo ir koronaviruso (COVID-19) plitimo sukeltų pasekmių mažinimo priemonių plane, kuris papildytas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. gegužės 6 d. pasitarimo sprendimu (protokolo Nr. 23), siekiant padėti verslui išsaugoti

¹⁵ Fi-compass. Responding to the COVID-19 crisis through financial instruments: in the framework of the Coronavirus Response Investment Initiative, May 2020. – P. 12.

¹⁶ Op. Cit., COM(2020) 138 final

¹⁷ Fi-compass. Responding to the COVID-19 crisis through financial instruments: in the framework of the Coronavirus Response Investment Initiative, May 2020.

¹⁸ General Secretariat of the Council, WK 4962/2020 REV 1 ADD

¹⁹ Op. Cit., COM(2020) 186 final

likvidumą, Žemės ūkio ministerijai patvirtinta nauja priemonė, skirta sudaryti sąlygas išsaugoti žemės ūkio sektoriaus likvidumą ir didinti finansinių paslaugų prieinamumą ūkio subjektams, kurių veikla susijusi su žemės ūkiu, miškų ūkiu, maisto ūkiu, kaimo plėtra ir žuvininkyste, bei sumažinti skolinimosi kaštus, taip pat sudaryti sąlygas kompensuoti palūkanas ir garantinę įmoką tiems ūkio subjektams, kurie nebegali pretenduoti į jų kompensavimą, ir jai numatyta 52 mln. Eur valstybės biudžeto lėšų. Šios priemonės turės būti įgyvendintos iki 2020 m. gruodžio 31 d., laikantis Komisijos patvirtintos Laikinosios sistemos reikalavimų.

2.3. AKTUALIOS PATIRTIES APŽVALGA

Reaguojant į 2008 m. ekonominę-finansinę krizę 2009 m. buvo įsteigtas „Paskolų fondas“, kurio paskirtis buvo pagerinti žemės ūkio veikla užsiimančių ūkio subjektų priėjimą prie finansavimo šaltinių. Paskolų fondas buvo įsteigtas trišale sutartimi tarp Žemės ūkio ministerijos, NMA ir Žemės ūkio paskolų ir garantijų fondo (toliau – ŽŪPGF). Fondo veikla buvo finansuojama 2007–2013 m. EŽŪFKP ir valstybės biudžeto lėšomis. Paskolų fondo investavimo strategijoje buvo numatyta įgyvendinti paskolines finansines priemones žemės ūkio produktų gamybos ir perdirbimo srityse. Fondo lėšos per atrinktus finansų tarpininkus buvo panaudotos galutinių naudos gavėjų kreditavimui pagal dvi KPP priemones: „Žemės ūkio valdų modernizavimas – parama paskolomis“ ir „Žemės ūkio produktų perdirbimas ir pridėtinės vertės didinimas – parama paskolomis“. Kredito įstaigoms 2009–2010 m. buvo paskolinta 66 mln. Eur lėšų, skirtų lengvatiniams paskoloms teikti, kurias panaudojant, su ūkio subjektais pasirašytos 475 kredito sutartys (vidutiniškai vienai paskolai buvo skirta 139 tūkst. EŽŪFKP lėšų). Ši priemonė baigta įgyvendinti 2019 m. Vertinant 2007–2013 m. finansinių priemonių žemės ūkio sektoriuje įgyvendinimo patirtį, reikia pripažinti jų naudą: ekonominės krizės laikotarpiu Paskolų fondas sprendė rinkoje sumažėjusio finansavimo pasiūlą, padėjo potencialiems 2007–2013 m. KPP paramos gavėjams užsitikrinti finansavimą nuosavo indėlio daliai ir tokiu būdu prisidėjo tiek prie sėkmingo KPP įgyvendinimo, tiek prie žemės ūkio sektoriaus modernizavimo ir plėtos.

2019 m. spalio 30 d. ŽŪPGF iš Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 m. programos finansinės priemonės grąžintų lėšų (2,011 mln. Eur) kartu su finansų tarpininkų prisidėjimu (0,67 mln. Eur) pradėjo įgyvendinti paskolinę finansinę priemonę „Paskolų žemės ūkio technikai ir įrangai teikimas“. Priemonės lėšų išskolinimo terminas – 12 mėn. Šios FP tikslas – sudaryti palankesnes sąlygas žemės ūkio veiklą vykdančioms subjektams, užsiimančioms pirmine žemės ūkio produktų gamyba, pasiskolinti lėšų žemės ūkio technikai ir įrangai įsigyti. Didžiausia pagal šią FP teikiamos paskolos suma – 70 000 Eur, paskolos trukmė – iki 6 metų. FP itin paklausi tarp pareiškėjų – iki š. m. gegužės 27 d. buvo išskolinta 1,42 mln. Eur, suteiktų paskolų skaičius – 37, vidutinis paskolos dydis – 38 400 Eur. Sėkmingai pagal lėšų išskolinimo terminus įgyvendinant priemonę buvo nuspręsta inicijuoti naują iš 2007–2013 m. FP grąžintų lėšų finansuojamą priemonę, kurios biudžetas 3,8 mln. Eur. Paskolų paskirtis – žemės ūkio technikos, žemės ūkio įrangos, veislinių pieno krypties telyčių ir (ar) genetinės medžiagos įsigijimas. Paskolos suma iki 100 000 Eur, paskolos trukmė – iki 7 metų. Priemonės lėšų išskolinimo terminas – 24 mėn. Šiuo metu vyksta FP finansų tarpininkų paslaugų pirkimo procedūros. ŽŪPGF planuoja, kad paskolas pagal naują FP atrinkti finansų tarpininkai pradės teikti š. m. liepos mėn.

2.4. SIŪLOMA INVESTAVIMO STRATEGIJA

2.4.1. Rekomendacijos dėl naujos finansinės priemonės kūrimo

Rengiant priemonių, skirtų mažinti neigiamas COVID-19 pasekmes žemės ūkiui, paketą svarbu užtikrinti a) rinkos nepakankamumo mažinimą, b) priemonių papildomumą ir c) išvengti persidengimo tarp priemonių, finansuojamų nacionalinėmis ir ES lėšomis. Vertinant naujos KPP lėšomis finansuotinos FP poreikį ir planuojant takoskyras su kitomis priemonėmis, daromos šios prielaidos:

1. Yra didelė rizika, kad dėl COVID-19 sukeltų neigiamų pasekmių ekonomikai ūkininkams ir žemės ūkio bendrovėms kils finansinių sunkumų, įgyvendinant KPP lėšomis finansuojamus investicinius projektus, arba 2020–2021 m. sumažės paklausa investicinei paramai pagal naujai paskelbtus kvietimus, nes galimiems pareiškėjams taps sunkiau užtikrinti nuosavą indėlį. Siekiant mažinti šią riziką ir atsižvelgiant į 2007–2013 m. Paskolų fondo patirtį, rekomenduojama **parengti naują paskolinę finansinę priemonę, kuri būtų pagrįsta bendra KPP intervencine logika ir susieta su esamomis KPP investicinėmis priemonėmis, kuriose yra didelė finansavimo paklausa remiamoms veikloms**, kurios negali patenkinti subsidinės priemonės ir naujos dėl COVID-19 planuojamos intervencijos.
2. 2015 m. ex ante vertinime, prognozuojant pajamų arba sutaupymų projektuose srautą, iš kurio būtų galima grąžinti paskolą, keturios KPP priemonės buvo išskirtos kaip tinkamos įgyvendinti per finansines priemones. Vertinant dabartinę šių priemonių įgyvendinimo būklę ir skirtumą tarp finansavimo pasiūlos ir paklausos (žr. 2 lentelę), finansavimo trūkumas matomas trijose KPP priemonėse: 4.1 „Parama investicijoms į žemės ūkio valdas“, 4.2 „Parama investicijoms į žemės ūkio produktų perdirbimą, rinkodarą ir (arba) plėtrą“ ir 6.4.1 „Parama investicijoms, skirtoms ekonominės veiklos kūrimui ir plėtrai“:

2 lentelė. Paklausa paramai pagal ex ante vertinimo ataskaitoje vertintas investicines KPP priemones.

Priemonių, veiklos sričių, veiklų kodai	Priemonės pavadinimas	Skirta paramos lėšų 2014-2020 m., Eur	Surinkta paraiškų vnt.	Prašoma paramos suma, EUR	Paklausos/pasiūlos skirtumas	Patvirtinta paraiškų/pasirašyta sutarčių vnt.	Patvirtintų paraiškų dalis, proc.	Patvirtinta paramos suma, EUR	Patvirtinta paramos suma nuo skirtų paramos lėšų 2014-2020 m., proc.
4.1	Parama investicijoms į žemės ūkio valdas	439 297 415	7 603	590 491 936	-151 194 521	4 857	64%	378 456 048	86%
4.2	Parama investicijoms į žemės ūkio produktų perdirbimą, rinkodarą ir (arba) plėtrą	80 195 994	132	104 544 902	-24 348 908	58	44%	53 100 878	66%
6.4.1	Parama investicijoms, skirtoms ekonominės veiklos kūrimui ir plėtrai	69 918 076	748	107 027 541	-37 109 465	137	18%	19 832 512	28%
8.6	Investicijos į miškininkystės technologijas	14 584 801	190	12 984 018	1 600 783	113	59%	7 736 298	53%

Šaltinis: NMA, Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos įgyvendinimo statistika. 2020 m. gegužės 7 d. duomenys

2.1. Didžiausias finansavimo trūkumas stebimas pagal KPP priemonę 4.1. „Parama investicijoms į žemės ūkio valdas“, ypač pagal du veiklos kodus: 4.1.4 „Pieninė galvijininkystė“ ir 4.1.5 „Kitos augalininkystės šakos“. Skirtumas tarp paklausos šiai priemonei ir viešojo finansavimo pasiūlos sudaro daugiau nei 151 mln. Eur. Remiantis 2020 m. kovo mėn. atliktos žemės ūkio veikla užsiimančių ūkio subjektų apklausos duomenimis, kad 55 proc. respondentų tokio tipo investicijoms sėkmingai pasiskolino rinkoje, galima teigti, kad finansavimo trūkumas yra apie 68 mln. Eur. Šis įvertinimas atliktas pagal finansinių priemonių,

įgyvendinamų EŽŪFKP lėšomis žemės ūkyje, ex ante vertinimo gairėse²⁰ pasiūlytą metodiką, skaičiuojant pagal formulę:

Finansavimo trūkumas dėl neoptimalios investavimo situacijos = (finansavimo paklausa – finansavimo pasiūla) x kredito įstaigų nepatvirtintų paraiškų dalis, proc.

(590,5 mln. - 439,3 mln.) x 45 proc. = 67,95 mln. Eur

Poreikį 4.1 priemonės tipo investicijoms patvirtina ir sėkmingai 2019-2020 m. laikotarpiu EŽŪPGF įgyvendinama paskolinė FP „Paskolų žemės ūkio technikai ir įrangai teikimas“ (žr. 2.3 skyrių). Teikiant paramą pagal 4.1. priemonę **prioritetas yra skiriamas jauniems ūkininkams**. Pažymėtina, kad būtent ši tikslinė grupė susiduria su didesniais finansavimo sunkumais rinkoje, nes įprastai jauniems ūkininkams trūksta kredito istorijos ar pakankamo užstato, todėl jiems yra sudėtingiau gauti finansavimą veiklai ar investicijoms.²¹ Į šią aplinkybę rekomenduojama atsižvelgti, finansinės priemonės lėšų išskolinimo sąlygose numatant dalį lėšų skirti išimtinai jaunųjų ūkininkų kreditavimui.

2.2. Pagal NMA pateikiamus paramos panaudojimo statistikos duomenis taip pat matoma paklausa paramai pagal KPP priemonę 4.2 „Parama investicijoms į žemės ūkio produktų perdirbimą, rinkodarą ir (arba) plėtrą“. Skirtumas tarp paklausos ir pasiūlos yra 24,3 mln. Eur. Remiantis 2020 m. kovo mėn. atnaujintu verslo finansavimo 2014–2020 metų ES struktūrinių fondų lėšomis išankstiniu vertinimu²² ir 2019 m. atlikta LB įmonių apklausa²³, kreditų įstaigos atmeta apie 30 proc. įmonių pateiktų paraiškų paskoloms. Remiantis šiuo įverčiu finansavimo trūkumas pagal KPP 4.2 priemonės remtiną veiklą sudarytų iki 7,3 mln. Eur, skaičiuojant pagal tą ankstesnę formulę:

(104,5 mln. – 80,2 mln.) x 30 proc. = 7,29 mln. Eur

Pagal KPP 4.2 priemonę yra įgyvendinami stambūs investiciniai projektai. Vidutinė projektui skiriamos paramos suma sudaro 914 tūkst. Eur. Atsižvelgiant į planuojamos kurti KPP finansinės priemonės biudžetą (numatyta viešojo finansavimo dalis – 8 mln. Eur), tokių investicinių paskolų būtų suteikta ne daugiau kaip 10, todėl kaštų-naudos požiūriu yra netikslinga jas traukti į šios FP apimtį. Vertinant, ar būtų tikslinga pagal naujai kuriamą KPP finansinę priemonę teikti apyvartinio kapitalo paskolas įmonėms, užsiimančioms žemės ūkio produktų perdirbimu ir (ar) rinkodara, reikės atsižvelgti į ŽŪM apsisprendimą, ar bus pasirinkta įgyvendinti Komisijos siūlomą naują KPP priemonę, pagal kurią iki 2020 m. gruodžio 31 d. galėtų būti teikiamos subsidijos ūkininkams ir MVĮ, veikiančioms žemės ūkio produktų perdirbimo srityje, ir kokia intervencinė logika bus pasirinkta, t. y. bus apsispręsta paremti tik ūkininkus / tik perdirbimo įmones / abi tikslines grupes. Pagal dabartinę EK

²⁰ EIB, European Commission. Methodological handbook for implementing an ex-ante assessment of agriculture financial instruments under the EAFRD, P. 50

²¹ 2019 m. gegužės mėn. EIB patvirtino naują 20 mlrd. vertės paskolinę finansinę priemonę žemės ūkio ir bioekonomikos srityse, kurioje 10 proc. skyrė tik jaunųjų ūkininkų kreditavimui, remdamiesi specifiskai šiai tikslinei grupei kylančiais didesniais finansavimo rinkoje sunkumais. Šis sprendimas buvo priimtas atsižvelgiant į *FI-compass* 2019 m. atliktą apklausą „Survey on financial needs and access to finance of EU agricultural enterprises“, joje dalyvavo ir Lietuvos ūkininkai.

²² Verslo finansavimo 2014–2020 metų Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšomis išankstinis vertinimas, 2020 m. kovo 25 d. redakcija.

²³ LB. Įmonių apklausos apžvalga, 2019

siūlymą²⁴ galima tokios KPP priemonės vertė – iki 2 proc. visų 2014–2020 m. laikotarpiu valstybei skirtų EŽŪKP lėšų; Lietuvos atveju tai būtų iki 33,2 mln. Eur. Jei priemonei būtų skirtas maksimalus galimas biudžetas ir paramos suma padalinta po lygiai abiem tikslinėms grupėms, tuomet MVĮ, užsiimančioms žemės ūkio produktų perdirbimu, rinkodara ir (arba) plėtra, likvidumo problemoms spręsti būtų skirta iki 16,6 mln., o galimų paremti įmonių skaičius siektų 332. Kita vertus, likvidumo problemos tuo pačiu laikotarpiu bus sprendžiamos teikiant lengvatines paskolas apyvartinėms lėšoms nacionalinio biudžeto lėšomis (žr. toliau 3 punkte pateikiamą informaciją). Finansinės priemonės schemos projekte numatyta, kad lengvatinės paskolos galės būti teikiamos kooperatyvams, užsiimantiems žemės ūkio produktų perdirbimu ir gamyba. Atsižvelgiant į šiuos alternatyvius finansavimo šaltinius, daroma išvada, kad nėra papildomo poreikio teikti apyvartinio kapitalo paskolas įmonėms, užsiimančioms žemės ūkio produktų perdirbimu ir (ar) rinkodara, iš planuojamos KPP finansinės priemonės.

2.3. Nors pagal priemonę KPP 6.4.1 „Parama investicijoms, skirtoms ekonominės veiklos kūrimui ir plėtrai“ pateikta paraiškų suma 1,5 karto viršija priemonei suplanuotą biudžetą, priemonės įgyvendinimo pažanga, vertinant pagal priemonei skirtą finansavimą ir patvirtintą paramos sumą, yra tik 28 proc. Priemonės kuratorių teigimu, per šios priemonės kvietimus nėra surenkama pakankamai kokybiškų paraiškų, todėl atsižvelgiant į KPP įgyvendinimo laikotarpį ir nepanaudotos paramos dalį (72 proc. nuo priemonei skirtų lėšų) nėra poreikio papildomam viešam finansavimui.

3. Likvidumo problemas trumpuoju laikotarpiu padės spręsti ir finansavimo apyvartinėms lėšoms poreikį iki 2020 m. pabaigos didžia dalimi padengs nauja paskolinė finansinė priemonė, kurią numatoma įgyvendinti iš nacionalinių lėšų. Planuojamas šios FP biudžetas – iki 40 mln. Eur. ŽŪPGF ir ŽŪM š. m. gegužės 18 d. ir 21 d. organizavo diskusiją su Lietuvos bankų asociacijos (toliau – LBA) nariais²⁵ dėl žemės ūkio sektoriaus kreditavimo poreikio. LBA narių teigimu, pagal gaunamas paraiškas paskoloms kol kas nesimato padidėjusio poreikio apyvartinėms lėšoms, tačiau sutinka, kad toks poreikis gali atsirasti, jei dėl neigiamo COVID-19 poveikio pradės trūkinėti tiekimo grandinės ir atsiskaitymai, ypač tiems žemės ūkio veikla užsiimantiems subjektams, kurių produkcija yra eksportuojama. LBA narių nuomone, ministerijos planuojamos nacionalinėmis lėšomis įgyvendinti FP, skirtos apyvartinėms lėšoms, biudžetas yra pakankamas patenkinti apyvartinių lėšų kreditavimo ne tik dėl tiesioginių COVID-19 pasekmių žemės ūkiui, bet ir kitoms aktualioms likvidumo problemoms, kurias kelia kritusios kai kurių žemės ūkio produktų supirkimo kainos, spręsti. Atsižvelgiant į tai, KPP lėšomis kuriamoje finansinėje priemonėje siūloma numatyti platesnę paskolos paskirtį – tiek apyvartiniam kapitalui, tiek investicijoms, ir palikti galimybę paklausai subalansuoti galutinę šios FP paskolų portfelio struktūrą.

Remiantis aukščiau pateikta informacija ir prielaidomis, **rekomenduojama reaguojant į neigiamas COVID-19 pasekmes ekonomikai ir siekiant užtikrinti sklandų KPP investavimą į žemės ūkio valdų modernizavimą 2020 m. patvirtinti finansinę priemonę „2014-2020 m. KPP paskolų fondas“, pagal kurią EŽŪFKP lėšomis ūkininkams (fiziniais ir juridiniams asmenims) ar jų grupėms, užsiimantiems žemės ūkio veikla, būtų teikiamos lengvatinės paskolos iki 200 000 Eur, skirtos apyvartiniam kapitalui ir (ar) investicijoms. Skolinant finansinės priemonės lėšas galutiniams naudos gavėjams siūloma prioritetus teikti ūkininkų, kurių ūkio VED dydis yra iki**

²⁴ Op. Cit., COM(2020) 186 final

²⁵ Lietuvos bankų asociacija vienija 12 bankų ir centrines kredito unijas.

25 tūkst., ir jaunųjų ūkininkų finansavimui²⁶, nes šioms tikslinėms grupėms kyla daugiau sunkumų siekiant rinkoje pasiskolinti lėšų.

Siūloma **paskolos paskirtis ir maksimalus dydis** yra grindžiami šiais argumentais:

- *Poreikiu rinkoje*: 2020 m. kovo mėn. atliktoje ūkininkų apklausoje vertinant finansinių produktų poreikį didesnė paklausa matoma vidutinės trukmės (iki 5 metų) paskoloms investicijoms iki 200 000 Eur (taip nurodė 23 proc. respondentų) ir ilgalaikėms paskoloms iki 300 000 Eur (24 proc. respondentų). Poreikį paskolai apyvartinėms lėšoms nurodė 31 proc. respondentų. Galimybę pasiskolinti apyvartinių lėšų likvidumui užtikrinti dėl COVID-19 sukeltos krizės žemės ūkio ir žuvininkystės sektoriaus subjektams iki 2020 m. gruodžio 31 d. teiks nacionalinėmis lėšomis įgyvendinama skatinamoji finansinė priemonė;
- *2007–2013 m. ES finansinio laikotarpio patirtimi*, kuomet Paskolų fondas pagal analogišką KPP priemonę *investicijoms* skolino iki 300 000 Eur. Dėl numatomo 2014–2020 m. KPP FP biudžeto tikslinga planuoti mažesnę sumą, tam kad lengvatinėmis paskolomis pasinaudotų didesnis skaičius potencialių gavėjų;
- *Reglamentavimo pokyčiais*, kuriais siūloma pakeisti Reglamento (ES) Nr. 1305/2013 45(5) str. nuostatą ir leisti iš EŽŪFKP pagal KPP priemones, susijusias su finansinių priemonių įgyvendinimu, teikti paskolas apyvartinėms lėšoms iki 200 000 Eur.

Rekomenduojama paskolas teikti investicijoms ir (arba) apyvartiniam kapitalui finansuoti fiziniams ar juridiniams asmenims, užsiimantiems žemės ūkio veikla, ir pretenduojantiems įgyvendinti ar įgyvendinantiems pagal 2014–2020 m. KPP 4.1 priemonę „Parama investicijoms į žemės ūkio valdas“ **tinkamą finansuoti** projektą, t. y. neapsiriboti tik esamais ar būsimais paramos pagal šią priemonę gavėjais, bet išplėsti galimų naudos gavėjų ratą, teikiant paskolas ir tiems projektams, kurie atitinka pagrindinius pagal 4.1 priemonę remiamos veiklos srities tikslus, tačiau ūkininkas paramos pagal 4.1 priemonę nesikreipė arba NMA dėl didelės paklausos paramai pagal 4.1 priemonę pareiškėjui subsidijos neskyrė. Paskola būtų susieta su priemonės intervencine logika, jei paskolos gavėjas atitiktų KPP 4.1 priemonės aprašyme pateiktą tinkamumo finansuoti sąlygų 1, 2, 5, 6, 7 ir 8 punktus²⁷. Jei

²⁶ Atsižvelgiant į EK poziciją, nesiūloma finansavimo apriboti atskiroms veikloms. CRII Q&A platform: „Any limitation of access to funding to beneficiaries is permitted only when duly justified (i.e. necessary) taking into account the needs and the specific objectives to be achieved. If such restrictive approach is attempted, it should be discussed appropriately in the context of monitoring committee in line with Article 110(2)(a) which would allow the Commission, which is participating in the work of the monitoring committee in an advisory capacity, to react in the specific context.”

²⁷ 1. Pareiškėjas ir (arba) projektas turi atitikti bendrąsias tinkamumo sąlygas ir reikalavimus, nustatytus Programos 8.1.2 papunktyje;

2. Parama neteikiama pareiškėjams, dalyvaujantiems priemonės „Ūkio ir verslo plėtra“ veiklos srityje „Parama smulkiesiems ūkiams“ (kodas 6.3) (Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1305/2013, 19 str. (1) (a) (iii) dalyje nurodytoje veiklos srityje).

5. Parama skiriama ūkiams, kurių ekonominis dydis, išreikštas standartinės produkcijos (SP) verte, yra didesnis kaip 8 000 Eur (netaikoma pripažintiems žemės ūkio kooperatyvams, kurie superka ir realizuoja iš savo narių jų ūkiuose pagamintus (išaugintus) žemės ūkio produktus, arba perdirba iš savo narių supirktus žemės ūkio produktus ir realizuoja iš jų pagamintus maisto ir ne maisto produktus);

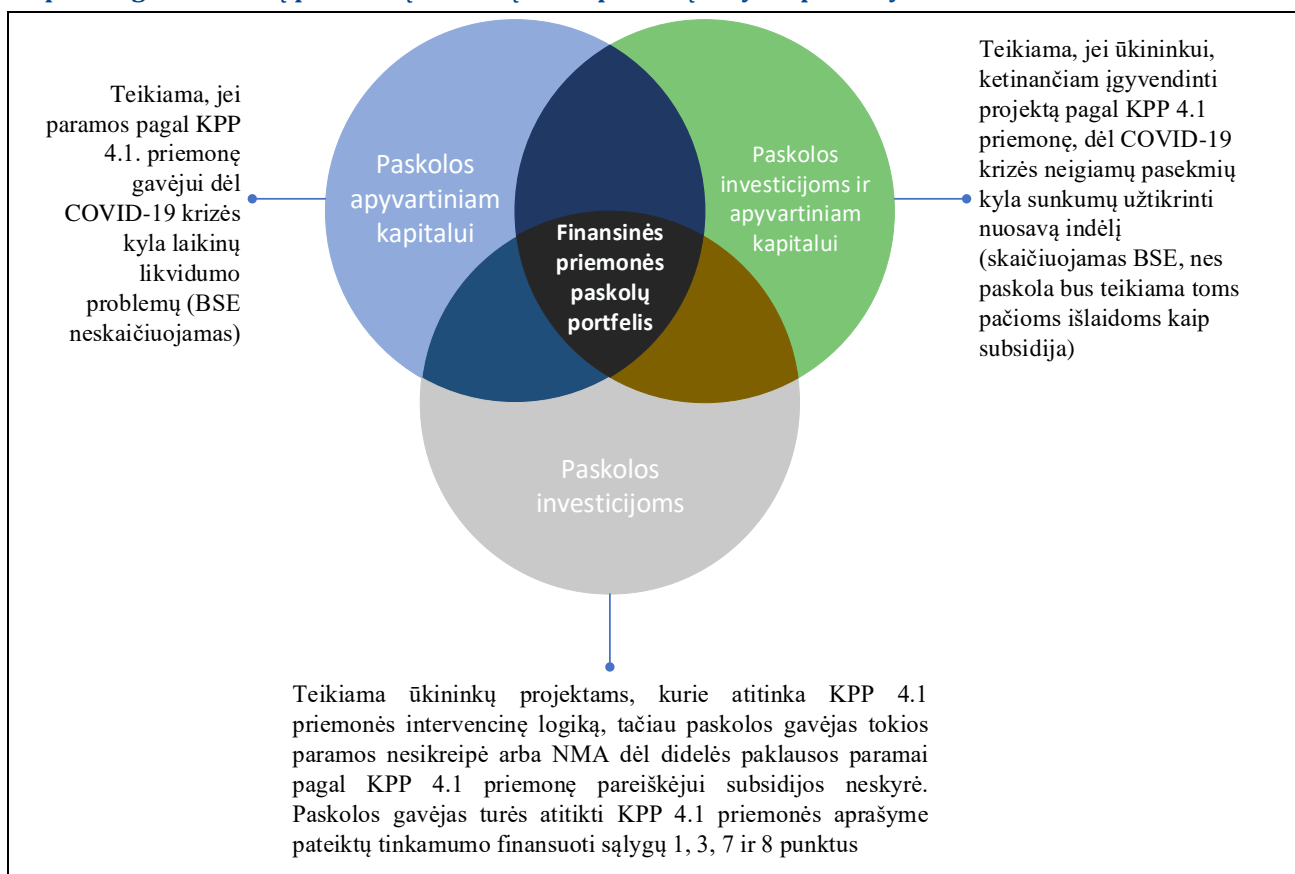
6. Parama teikiama ūkiams, kurie iki paramos paraiškos pateikimo ne trumpiau kaip 1 metus užsiima žemės ūkio veikla;

7. Pajamos iš žemės ūkio veiklos per 1 metus iki paramos paraiškos pateikimo turi sudaryti ne mažiau kaip 50 proc. ūkio subjekto pajamų;

finansinių priemonių parama būtų teikiama paskolai investicijoms taip pat reikėtų taikyti 3 ir 4 punktuose nustatytas tinkamumo finansuoti sąlygas.

2 pav. pateiktos siūlomų paskolų pagal finansinę priemonę rūšys ir paskirtys. Fondų fondo valdytojo rengiamame verslo plane nerekomenduojama nustatyti, kiek finansinės priemonės lėšų gali būti skiriama konkrečiai paskolų rūšiai. Atsižvelgiant į neapibrėžtą ekonominę situaciją rekomenduojama finansinės priemonės paskolų portfelio struktūros subalansavimą palikti paklausos pusei.

2 pav. Pagal finansinę priemonę siūlomų teikti paskolų rūšys ir paskirtys

7. Pajamos iš žemės ūkio veiklos per 1 metus iki paramos paraiškos pateikimo turi sudaryti ne mažiau kaip 50 proc. ūkio subjekto pajamų;

8. Parama teikiama Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo I priedo produktų (išskyrus žvejybos ir akvakultūros produktus) gamybai, ir valdoje pagamintiems produktams apdoroti ir (arba) perdirbti. Apdorojimo ir perdirbimo proceso metu gautas galutinis produktas turi būti iš Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo I priede nurodytųjų produktų. Parama pripažintiems žemės ūkio kooperatyvams, superkantams ir realizuojantiems iš savo narių jų ūkiuose pagamintus (išaugintus) žemės ūkio produktus, perdirbantiems iš savo narių supirktus žemės ūkio produktus ir realizuojantiems iš jų pagamintus maisto ir ne maisto produktus, veiklai vykdyti teikiama, jei produktai yra Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo I priedo produktai (išskyrus žvejybos ir akvakultūros produktus).

2.4.2. Pagrindinės finansinės priemonės sąlygos

Atsižvelgiant į COVID-19 sukeltas neigiamas pasekmes ekonomikai ir išaugusią kreditavimo riziką, kuriant naują KPP lėšomis finansuojamą finansinę priemonę siūloma adaptuoti standartinę pasidalintos rizikos paskolų schemą, kurią kaip vieną iš trijų standartinių (angl. *off the shelf*) finansinių priemonių numato 2014 m. rugsėjo 11 d. Komisijos reglamentas Nr. 964/2014²⁸. Komisija sutinka, kad dabartinėmis sąlygomis siekiant pritraukti finansų tarpininkus gali būti taikomos papildomos skatinamosios priemonės²⁹, todėl kuriamą finansinę priemonę siūloma derinti su individualiomis valstybės garantijomis, finansų tarpininkų lėšų daliai nustatyti ne didesnę kaip 5 proc. palūkanų normą (įskaitant maržą) ir numatyti iki 1 proc. valdymo mokestį, priklausantį nuo veiklos rezultatų (lėšų išskolinimo greičio). Siūlomos naujos finansinės priemonės sąlygos ir pagrindiniai finansiniai parametrai nurodyti 3 lentelėje.

3 lentelė. Finansinės priemonės sąlygos

Pagrindiniai elementai	Paiškinimas
1. Teisinis pagrindas	1.1. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1303/2013 kuriuo nustatomos Europos regioninės plėtros fondui, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondui, Europos žemės ūkio fondui kaimo plėtrai ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondui bendros nuostatos ir Europos regioninės plėtros fondui, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondui ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondui taikytinos bendrosios nuostatos ir panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1083/2006 (toliau reglamentas (ES) Nr. 1303/2013) 25a, 37-46 straipsniai; 1.2. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1305/2013 dėl paramos kaimo plėtrai, teikiamos Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) lėšomis, kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1698/2005 (toliau reglamentas (ES) Nr. 1305/2013), 45 straipsnis.
2. Planuojama skirti finansavimo suma ir finansavimo šaltiniai	2.1. 8 000 000 Eur KPP lėšų; 2.2. ne mažiau kaip 2 000 000 Eur finansų tarpininkų lėšos.
3. Įgyvendinimo teritorija	Lietuvos Respublika
4. Priemonės tikslas	Atsižvelgiant į neigiamas COVID-19 pasekmes ekonomikai ir prisidedant prie KPP 4.1 priemone „Parama investicijoms į žemės ūkio valdas“ siekiamų tikslų suteikti galimybę ūkininkams (fiziniams ir juridiniams asmenims) ar jų grupėms, užsiimantiems žemės ūkio veikla, gauti paskolų lengvatinėmis sąlygomis veiklos palaikymui ir (ar) plėtrai, įskaitant investicijas.

²⁸ 2014 m. rugsėjo 11 d. Komisijos reglamentas Nr. 964/2014, kuriuo nustatomos Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1303/2013 nuostatų taikymo finansinių priemonių standartinėms sąlygoms taisyklės

²⁹ Fi-compass. Responding to the COVID-19 crisis through financial instruments: in the framework of the Coronavirus Response Investment Initiative, May 2020., P 13.

Pagrindiniai elementai	Paaškinimas
5. Finansinis produktas	Finansinė priemonė įgyvendinama galutiniams naudos gavėjams teikiant paskolas apyvartiniam kapitalui ir (ar) investicijoms palankesnėmis nei rinkos sąlygomis, t. y. taikant sumažintą palūkanų normą ir mažesnius užstato reikalavimus.
6. Įgyvendinimo struktūra	Finansinė priemonė įgyvendinama per fondų fondą, kurio paskirtis – finansinių priemonių žemės ūkio sektoriuje įgyvendinimas. Fondų fondo valdytojas atrinks finansų tarpininką (-us), kuris išskolins lėšas galutiniams naudos gavėjams pagal sutartyje su Fondų fondo valdytoju nustatytas sąlygas ir terminus.
7. Valstybės pagalba	Priemonė neturi valstybės pagalbos elementų, t. y. finansų tarpininkui bus skiriamas rinkos standartus atitinkantis atlygis, o finansų tarpininkas galutiniams naudos gavėjams perduos visą finansinę naudą.
8. Priemonės įgyvendinimo trukmė	<p>8.1. Finansinės priemonės lėšų skolinimo laikotarpis negali būti ilgesnis nei iki 2023 m. gruodžio 31 d. Iki šio termino finansinei priemonei skirtas finansavimas turi būti panaudotas galutiniams naudos gavėjams išmokant paskolas;</p> <p>8.2. Planuojama lėšų skolinimo galutiniams naudos gavėjams pradžia – 2021 m. II ketvirtis. Lėšų išskolinimo terminas – 24 mėn.;</p> <p>8.3. Finansų tarpininkams lėšos gali būti suteiktos ne ilgesniam nei kaip 8 (aštuonerių) metų laikotarpiui (2 metai lėšų išskolinimui, 5 metai maksimali paskolos sutarties trukmė, 1 metai skolų išieškojimui).</p>
9. Finansavimo paskirtis	<p>Finansinės priemonės lėšos gali būti teikiamos:</p> <p>9.1. Paskoloms, skirtoms užtikrinti pareiškėjų pagal KPP priemonę 4.1 „Parama investicijoms į žemės ūkio valdas“ nuosavą indėlį;</p> <p>9.2. Paskoloms, skirtoms žemės ūkio veikla užsiimantiems subjektams, užtikrinti veiklos palaikymą (apyvartiniam kapitalui) ir (ar) skatinti verslo plėtojamą bei investicijas žemės ūkio sektoriuje (investicijoms);</p> <p>9.3. Prioritetas skolinant finansinės priemonės lėšas turi būti teikiamas jaunesiems ūkininkams, t. y. asmenims, kurie paraiškos pateikimo metu yra ne vyresni kaip 40 metų amžiaus, turi reikiamų profesinių įgūdžių bei kompetencijos ir įsikūrusiems penkerių metų laikotarpiu iki paraiškos pateikimo, ir smulkiems ūkiams, kurių VED yra iki 25 000 Eur.</p>
10. Galutinių naudos gavėjų tinkamumas	<p>10.1. Finansų tarpininkas finansinės priemonės lėšas gali perskolinti ūkininkams (fiziniams ir juridiniams asmenims) ar jų grupės, užsiimantiems žemės ūkio veikla;</p> <p>10.2. Galutiniai naudos gavėjai turi atitikti KPP 4.1 priemonės „Parama investicijoms į žemės ūkio valdas“ aprašyme pateiktą tinkamumo finansuoti sąlygų 1, 2, 5, 6, 7 ir 8 punktus;</p>

Pagrindiniai elementai	Paaiškinimas
	<p>10.3. Galutinis naudos gavėjas turi būti savo vardu, kaip valdos valdytojas, įregistravęs žemės ūkio valdą Lietuvos Respublikos žemės ūkio ir kaimo verslo registre pagal Lietuvos Respublikos žemės ūkio ir kaimo verslo registro nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. rugpjūčio 27 d. nutarimo Nr. 1351 „Dėl Lietuvos Respublikos žemės ūkio ir kaimo verslo registro įsteigimo ir jo nuostatų patvirtinimo“ nustatytą tvarką.</p> <p>10.4. Jei kreipiamasi paskolos apyvartiniam kapitalui, galutinis naudos gavėjas turi atitikti labai mažų, mažų ir vidutinių įmonių apibrėžimą pagal 1998 m. lapkričio 24 d. Lietuvos Respublikos smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatymą Nr. VIII-935, ir turi būti gavęs paramą pagal priemonę 4.1 „Parama investicijoms į žemės ūkio valdas“.</p>
<p>11. Galutiniams naudos gavėjams skirto finansinio produkto sąlygos</p>	<p>11.1. Finansų tarpininkas suteiks galutiniams naudos gavėjams paskolas, kuriomis prisidedama prie KPP tikslų įgyvendinimo, ir kurios yra grindžiamos Reglamento (ES) Nr. 1303/2013 37 straipsnyje nurodyto <i>ex ante</i> vertinimo ir jo atnaujinimo rezultatais.</p> <p>11.2. Paskolos bus naudojamos išskirtinai šiais leistiniais tikslais:</p> <p>11.2.1. investicijoms finansuoti, vadovaujantis reglamentu (ES) Nr. 1305/2013;</p> <p>11.2.2. apyvartiniam kapitalui finansuoti, vadovaujantis reglamento (ES) Nr. 1305/2013 45 straipsniu arba reglamento (ES) Nr. 1303/2013 25a straipsniu. Gali būti remiamos bet kokios su apyvartiniu kapitalu susijusios išlaidos: žaliavų pirkimas, gamybos sąnaudos, įskaitant darbo užmokestį, mokesčiai, einamosios išlaidos (administravimas, nuoma, komunalinės išlaidos, palūkanos), debitoriniai įsipareigojimai. Leidžiama nesieti pagalbos, skiriamos apyvartiniam kapitalui, su investicijomis;</p> <p>11.2.3. paskolos bus naujai sudarytos, ir jomis negalės būti refinansuojamos esamos paskolos. Šis punktas netaikomas, kai kreipiamasi paskolų pagal Reglamento (ES) Nr. 1303/2013 25(a) straipsnį;</p> <p>11.3. Paskolos suma neviršys 200 000 Eur (jei toms pačioms veikloms galutinis naudos gavėjas gauna subsidiją, skaičiuojamas bendras subsidijos ekvivalentas);</p> <p>11.4. Vienam galutiniam naudos gavėjui iš finansinės priemonės lėšų galės būti suteikiama viena paskola;</p> <p>11.5. Maksimali paskolos trukmė – 5 metai. Paskolos teikimo sutartyje galės būti numatytas paskolos grąžinimo atidėjimo terminas iki 1 metų, tačiau tai nekeičia maksimalaus paskolos suteikimo termino;</p>

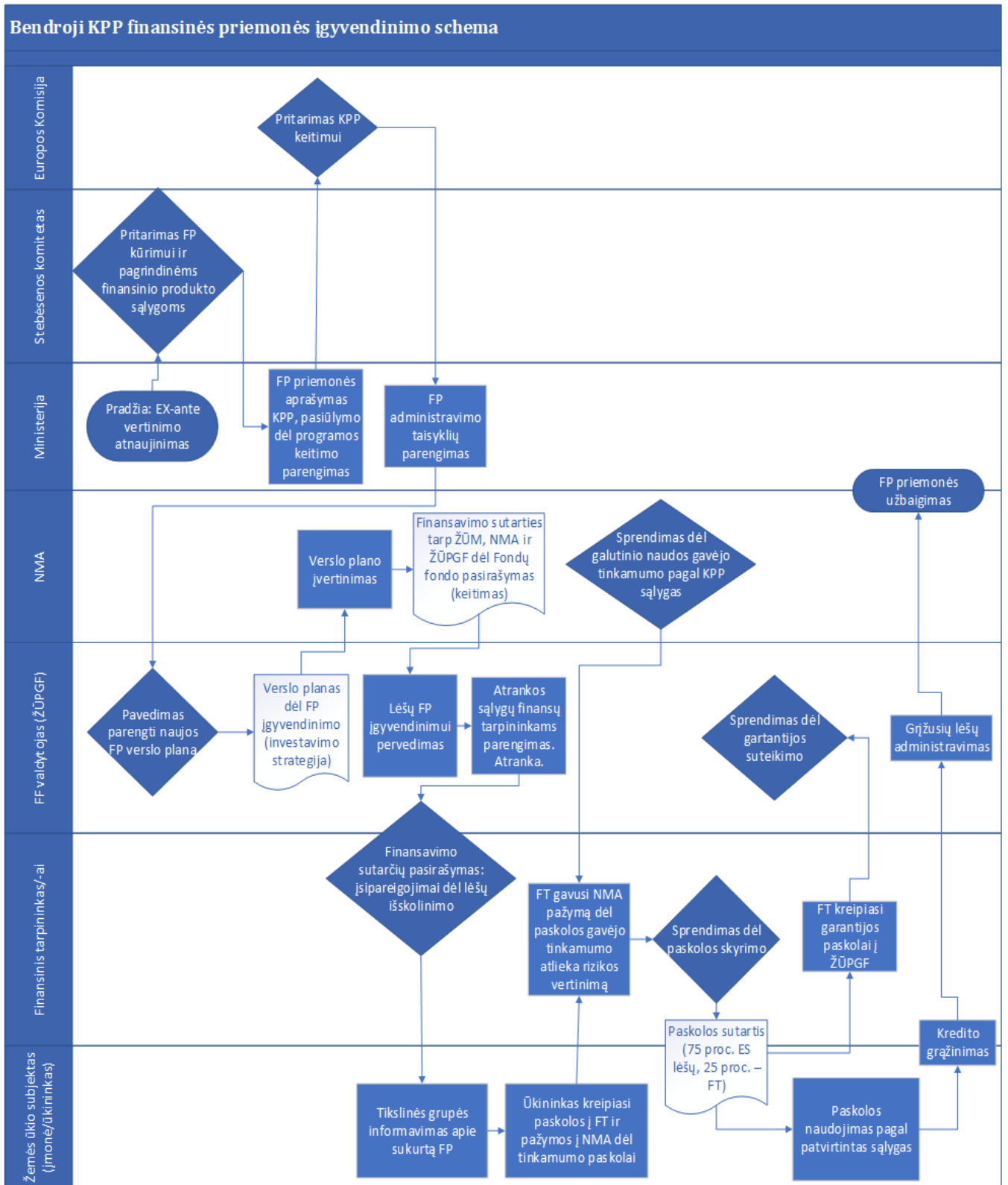
Pagrindiniai elementai	Paaiškinimas
	<p>11.6. Bendra palūkanų norma galutiniam naudos gavėjui negalės būti didesnė kaip 1,3 proc. Ji apskaičiuojama, laikantis šių sąlygų:</p> <p>11.6.1. valstybės biudžeto lėšų daliai taikomos nulinės palūkanos;</p> <p>11.6.2. finansų tarpininko lėšų daliai taikoma rinkos palūkanų norma, kurios kintamoji dalis plus marža negali viršyti 5 proc.</p>
12. Paskolos sutarties sudarymo mokestis	Gali būti taikomas vienkartinis finansų tarpininko nustatytas paskolos sutarties sudarymo mokestis, kuris negali būti didesnis nei 1 proc. nuo išduodamos paskolos sumos, tačiau paskolos sutarties mokestis negali būti mažesnis nei 130 (vienas šimtas trisdešimt) Eur ir didesnis nei 1 500 (vienas tūkstantis penki šimtai) Eur. Paskolos sutarties sudarymo mokestis gali būti sumokamas iš Paskolos lėšų.
13. Finansų priemonės valdymo mokestis	<p>Kaip numatyta Deleguotojo reglamento (ES) Nr. 480/2014 12 ir 13 straipsniuose finansų tarpininkui gali būti mokamas valdymo mokestis. Šios finansinės priemonės atveju:</p> <p>13.1. Finansų tarpininkui lėšų skolinimo laikotarpiu (24 mėn.) mokamas FP valdymo mokestis, lygus 0,5 proc. nuo paskolų teikimui skirtos viešojo finansavimo sumos (bazinis mokestis). Mokestis lygiomis dalimis (po 0,25 proc.) išmokamas už pirmus ir antrus finansinės priemonės įgyvendinimo metus ataskaitinio laikotarpio pabaigoje;</p> <p>13.2. Finansų tarpininkui mokamas valdymo mokestis, susijęs su veiklos rezultatais, kuris negali būti didesnis nei 0,5 proc. nuo bendros per visą finansinės priemonės įgyvendinimo laikotarpį išskolintos viešojo finansavimo lėšų sumos. Nustatomos tokios valdymo mokesčio, susijusio su veiklos rezultatais, sąlygos:</p> <p>13.2.1. Finansų tarpininkui sumokamas vienkartinis 0,5 proc. mokestis nuo viešojo finansavimo lėšų sumos, išskolintos per pirmuosius FP įgyvendinimo metus;</p> <p>13.2.2. Finansų tarpininkui sumokamas vienkartinis 0,25 proc. mokestis nuo viešojo finansavimo lėšų sumos, išskolintos per antruosius FP įgyvendinimo metus.</p>
14. Derinimas su valstybės pagalbos priemonėmis	Fondų fondo valdytojas investavimo strategijoje gali pasiūlyti papildomas finansinės priemonės derinimo su kitomis valstybės pagalbos priemonėmis (pavyzdžiui, palūkanų normų kompensavimu), jei siūlomomis priemonėmis bus prisidedama prie šios finansinės priemonės tikslų įgyvendinimo, konkrečiai 9.3 punkto nuostatų.
15. Paskolos grąžinimo užtikrinimas	Gali būti taikomi papildomi prievolių įvykdymo užtikrinimo būdai (hipoteka, visų eilių įkeitimai, laidavimas ir kita)

Pagrindiniai elementai	Paaiškinimas
16. Ataskaitų teikimas ir siektini rezultatai	Finansų tarpininkas bent kas ketvirtį fondų fondui teiks standartinės formos ir apimties informaciją. Ataskaitoje turi būti pateikiama informacija apie šių rodiklių reikšmes: finansuojamų paskolų skaičius, finansuojamų paskolų lėšų sumos, negrąžintos paskolos (skaičius ir lėšų sumos), grąžintos lėšos ir pajamos.

2.4.3. Finansinės priemonės įgyvendinimo nuostatos

2015 m. ex ante vertinime buvo pasiūlyta 2014–2020 m. programiniu laikotarpiu finansines priemones, finansuojamas iš EŽŪFKP, įgyvendinti pagal 2007–2013 m. institucinį modelį. Ši rekomendacija išlieka aktuali. Fondų fondo valdytojo funkcijas pagal Lietuvos Respublikos nacionalinių plėtros įstaigų įstatymą ir 2018 m. spalio 17 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimą Nr. 1046 „Dėl pavedimo vykdyti nacionalinės plėtros įstaigos veiklą“ vykdys Žemės ūkio paskolų garantijų fondas. ŽŪPGF atrinks finansų tarpininką(-us), kuris (-ie) žemės ūkio srityje veikiantiems ūkio subjektams teiks paskolas atsižvelgiant į Fondų fondo valdytojo verslo plane parengtas ir Priežiūros komitete patvirtintas detalias sąlygas, tinkamumo kriterijus ir apribojimus. Galutinis naudos gavėjas, norėdamas gauti lengvatinę paskolą investicijoms turės kreiptis į NMA dėl tinkamumo gauti paskolą patvirtinimo. Tik gavę tai patvirtinančią NMA pažymą, galutiniai naudos gavėjai galės pretenduoti gauti paskolą investiciniam projektui įgyvendinti. Apyvartinėms kapitalo paskoloms, išduodamoms iki 2020 m. gruodžio 31 d. (arba Komunikato pratęsimo atveju – ne ilgiau kaip iki Komunikato taikymo laikotarpio pabaigos), nereikės gauti NMA pažymos. Finansų tarpininkas įvertinęs ūkio subjekto ekonominį gyvybingumą ir atsižvelgęs į atitinkamo ūkio subjekto pajamų šaltinius, pagal finansinės priemonės lėšų išskolinimo sutarties sąlygas priims sprendimą dėl paskolos suteikimo. 3 pav. pateikta finansinės priemonės įgyvendinimo proceso srauto diagrama. Ši schema yra preliminari, nes dar nėra parengtos finansinių priemonių, įgyvendinamų 2014–2020 m. EŽŪFKP lėšomis, taisyklės.

3 pav. Finansinės priemonės įgyvendinimo proceso srauto diagrama

Pagal Reglamento Nr. 1303/2013 42 straipsnį patirtų finansinės priemonės valdymo sąnaudų padengimas arba valdymo mokesčių sumokėjimas yra tinkamos išlaidos, kurios gali būti padengiamos iš finansinės priemonės lėšų. Šių išlaidų tinkamumo laikotarpis – iki 2023 m. gruodžio 31 d.³⁰, t. y. galimybė KPP lėšomis padengti FP valdymo sąnaudas tik tris pirmuosius iš numatomų septynių FP įgyvendinimo metų. Kadangi valdymo sąnaudos galės būti kompensuojamos tik pusei priemonės įgyvendinimo laikotarpio, todėl siūloma pirmiesiems trims metams taikyti maksimalias pagal EK reglamentą Nr. 480/2014³¹ leistinas valdymo mokesčio normas Fondų fondo valdytojui, o finansinės priemonės valdytojui nustatomas iki 1 proc. valdymo mokestis, kuris susideda iš bazinio mokesčio (0,5 proc.) ir kintamos, nuo veiklos rezultatų priklausančios, dalies (iki 0,5 proc.). Taip pat finansinės priemonės sąlygose numatyta galimybė finansų tarpininkui taikyti paskolos administravimo mokesčių (iki 1 proc. nuo paskolų vertės), iš kurio bus padengiami finansų tarpininko administraciniai kaštai. Valdymo mokesčio detalizacija pateikta 4 lentelėje.

4 lentelė. Finansinės priemonės valdymo sąnaudos

Priemonės dalyvis	Didžiausias leistinas mokestis pagal Komisijos reglamento Nr. 480/2014 13 str. 3 punktą per visą FP laikotarpį	Metinis valdymo mokestis pagal Komisijos reglamento Nr. 480/2014 13 str. (1) ir (2) punktus		FP įgyvendinimo metai*	Siūlomas valdymo mokestis			
		Bazinis mokestis	Nuo veiklos rezultatų priklausantis mokestis		Bazinis mokestis	Nuo veiklos rezultatų priklausantis mokestis	Bendras didžiausias galimas valdymo mokesčių, %	Valdymo mokesčio suma, Eur
FF valdytojas	7%	Pirmus 12 mėn. – 3%	0,5%	2021 m.	3%	0%	3%	240 000
		12-24 mėn. laikotarpiu – 1%	0,5%	2022 m.	1%	0,5%	1,5%	120 000
		Nuo 25 mėn. – iki FP įgyvendinimo pabaigos – 0,5%	0,5%	2023 m.	0,5%	0,5%	1%	80 000
					4,5%	1,0%	5,5%	440 000
Paskolinės FP valdytojas (finansų tarpininkas)	8%	0,5%	0,5%	2021 m.	0,25%	0,5% nuo pirmais metais išskolintų lėšų**	0,75%*	56 137,5
				2022 m.	0,25%	0,25% nuo antraisiais metais išskolintų lėšų**	0,25%*	18 712,5
				2023 m.	0%	0%	0%	0
					0,5%	0,5%	1%	74 850
FP valdymo sąnaudos (KPP lėšos):							6,4%	514 840

*Nurodomi tik FP įgyvendinimo metai, kuriais valdymo mokestis yra tinkamos finansuoti išlaidos

³⁰ Guidance for Member States on Article 42(1)(d) CPR– Eligible management costs and fee

³¹ 2014 m. kovo 3 d. Komisijos deleguotasis reglamentas (ES) Nr. 480/2014

** Valdymo mokestis skaičiuojamas nuo FP viešojo finansavimo dalies atėmus FF valdymo mokesį. Daroma prielaida, kad visos lėšos bus išskolintos per pirmus metus, todėl antraisiais metais kintama valdymo mokesčio dalis nebus mokama. Taip apskaičiuojamas maksimalus finansų tarpininkui mokėtinas valdymo mokestis. Jei lėšos nebus išskolintos per pirmus metus, antrais metais kinta valdymo mokesčio dalis per pusę mažesnę, atitinkamai mažes finansų tarpininkui mokama mokesčio suma.

2.4.4. Laukiami finansinės priemonės įgyvendinimo rezultatai

Finansinės priemonės įgyvendinimas palengvins paskolų žemės ūkio veikla užsiimantiems subjektams gavimo procesą ir sumažins finansavimo rinkoje trūkumą. Šios priemonės įgyvendinimas prisidės prie tolesnio sklindaus KPP 4.1 priemonės „Parama investicijoms į žemės ūkio valdas“ įgyvendinimo, nes bus sumažinta rizika, kai dėl ekonominio neapibrėžtumo trumpuoju laikotarpiu (2020–2021 m.) tiek ūkininkai būtų linkę pristabdyti investicijas į žemės ūkio veiklų modernizavimą, tiek kredito įstaigos ribotų naujų projektų finansavimą.

5 lentelėje pateikiamas pagrindinis stebėsenos rodiklis „Planuojamas paremti naudos gavėjų skaičius“ - 95. Šis rodiklis apskaičiuotas, darant prielaidą, kad visos FP lėšos bus sėkmingai išskolintos, o vidutinės paskolos dydis bus 100 000 Eur.

5 lentelė. Finansinės priemonės „2014-2020 m. KPP paskolų fondas“ stebėsenos rodikliai

FP	2014-2020 m. KPP paskolų fondas				
Paskolos finansavimo struktūra	75 proc. KPP lėšos ir 25 proc. finansų tarpininko lėšos				
FP biudžetas	ne mažiau kaip 10 000 000 Eur <i>(8 000 000 Eur KPP ir ne mažiau kaip 2 000 000 Eur finansų tarpininko lėšų)</i>				
Produkto rodikliai	Rodiklis	Matavimo vnt.	Pradinė reikšmė	Tikslas	Duomenų šaltinis
	Paramą gavusių ūkio subjektų skaičius (4.1. priemonė <i>Parama investicijoms į žemės ūkio valdas</i>)	Suteiktų paskolų skaičius	0	95*	Stebėsenos sistema

* apskaičiuota pagal FP vertės, valdymo mokesčio ir prognozuojamus vidutinės paskolos parametrus: $(10\,000\,000 - 514\,800)/100\,000 = 94,85$

Specifiniai FP įgyvendinimo rodikliai	Rodiklis	Matavimo vnt.		Tikslas	Duomenų šaltinis
	Kredito nuostoliai	Proc.		5 proc.	Stebėsenos sistema
	Valdymo kaštai	Proc.	6,4 proc.	6,4 proc.	Stebėsenos sistema
	Iki 2023 m. pabaigos išduotų paskolų skaičius	Vnt.		95	Stebėsenos sistema
	Papildomų finansinių išteklių, pritrauktų į žemės ūkio sektorių, kiekis	Eur		2 000 000 Eur	Stebėsenos sistema
	Sverto efektas	kartais		1,9	Stebėsenos sistema

2.5. REKOMENDACIJOS DĖL EX ANTE VERTINIMO ATNAUJINIMO

Finansinės priemonės įgyvendinimo sėkmę gal įtakoti ekonominė-finansinė situacija pasaulyje ar ES mastu, ekonominė situacija šalyje arba tam tikrame ūkio sektoriuje, pasikeitimai paklausos pusėje, pasikeitimai pasiūlos pusėje, teisinio reglamentavimo pokyčiai ir pan. Finansinės priemonės įgyvendinimo būklę galima sekti atliekant reguliarią rodiklių pasiekimo stebėseną. Esant blogiems rezultatams, arba iš esmės pasikeitus situacijai rinkoje, reikės atnaujinti ex ante vertinimą ir peržiūrėti finansinės priemonės sąlygas.